

УДК 658.589

JEL Classification: D82

DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.31.2024.319018>**Нор В. В.**

аспірант

(відповідальний автор)

ORCID ID: 0009-0001-6461-1500

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»**Nor Vita**

National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute"

**РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПРОЗОРОСТІ
В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ:
СТЕЙКХОЛДЕР-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД****THE ROLE OF INFORMATION TRANSPARENCY
IN THE MANAGEMENT OF ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES:
A STAKEHOLDER-ORIENTED APPROACH**

Мета дослідження: створення методичного інструментарію, спрямованого на покращення рівня інформаційної відкритості підприємства, що є важливим чинником зміцнення його економічної безпеки та налагодження продуктивних відносин зі зацікавленими сторонами. Методика дослідження полягає в аналізі впливу стейкхолдерів на економічну безпеку підприємств, структуруванні їхніх інтересів та запитів, створенні карти стейкхолдерів за рівнем впливу і частотою запитів. Для оцінювання економічної безпеки, як інструмент, запропоновано анкету-досьє. В результаті дослідження встановлено залежності між рівнем економічної безпеки та запитами стейкхолдерів, розроблено структуру анкети-досьє для зменшення інформаційної невизначеності. Визначено ключові етапи використання анкети для покращення взаємодії зі стейкхолдерами. Практична значущість отриманих результатів полягає в запропонованих інструментах, які дозволяють підвищити прозорість і якість управлінських рішень та сприяють формуванню довгострокових партнерств і конкурентних переваг.

Keywords: економічна безпека підприємства, стейкхолдер-орієнтований підхід, моделювання, інформаційна прозорість, моніторинг.

The purpose of the study is to create methodological tools aimed at improving the level of information transparency of an enterprise, which is an important factor in strengthening its economic security and establishing productive relations with stakeholders. The presented topic is extremely relevant due to the current challenges associated with the growing dynamism of changes in the business environment, increasing competitive pressure, and the growing need for stakeholders to have access to reliable information that affects their management decisions. The lack of transparency and structured information on the state of economic security of enterprises complicates risk assessment, reduces the efficiency of decision-making and increases the level of uncertainty. In this context, the development of tools that provide better access to structured information for stakeholders is of significant practical importance. The study uses a systematic approach that includes quantitative and qualitative methods of analysis. A detailed analysis of stakeholders was carried out, taking into account their level of influence on the enterprise's activities, the frequency of requests for information on economic security and the nature of their interests. For this purpose, a stakeholder map was developed, which allows visualising the relationship between the frequency of their requests and the level of influence. In addition, classification and prioritisation methods were used to identify key stakeholder groups that require priority attention from the enterprise. As a result of the study, a questionnaire-dossier has been developed as a key tool for increasing the transparency of information on the state of economic security of an enterprise. This questionnaire allows to structure the data necessary for assessing the state of the enterprise and to ensure the simplicity of calculating economic security indices. In addition, the main requirements for the format of the questionnaire are identified, including its standardisation, data availability, ease of use and confidentiality. The practical value of the study lies in the creation of a tool that helps to reduce the level of uncertainty in stakeholder decision-making. Openness and transparency of information improve the company's reputation, facilitate the formation of long-term partnerships and increase the effectiveness of strategic planning. This tool also helps to improve communication with stakeholders, optimise risk management costs and ensure transparency of interaction.

Ключові слова: economic security of the enterprise, stakeholder-oriented approach, modelling, information transparency, monitoring.

Постановка проблеми. Фактичний стан економічної безпеки підприємства в сучасних умовах викликає інтерес не лише з боку керівництва, а й різних груп зацікавлених осіб, які прагнуть отримати інформацію про його поточний та перспективний економічний стан. Зростаюча потреба у розумінні стану економічної безпеки підприємств, з якими вони взаємодіють, стає все більш актуальною. Сьогодні існує об'єктивна необхідність підвищення прозорості та достовірності інформації, що є основою для прийняття рішень на різних рівнях і різними суб'єктами економічних відносин, зокрема стейкхолдерами.

Складні умови функціонування, високий динамізм змін та загострення конкуренції стимулюють збільшення ризиків у різних сферах діяльності підприємств. Це вимагає, від усіх учасників економічних відносин, швидких управлінських рішень, які ґрунтуються на актуальній інформації. У таких умовах стейкхолдери потребують достовірних, надійних і об'єктивних даних про рівень економічної безпеки підприємств. Знання про стан економічної безпеки є важливим для більшості зацікавлених осіб, оскільки вони впливають на їх рішення, а також на їх виживаність, ризикованість і ефективність.

Водночас, стейкхолдери стикаються з проблемою обмеженості інформації, що призводить до зростання ступеня невизначеності при ухваленні рішень. Тому, зменшення невизначеності через покращення доступності структурованої інформації про стан економічної безпеки підприємства є критично важливим для підвищення ефективності та якості рішень стейкхолдерів у короткостроковій і довгостроковій перспективах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні існує кілька підходів до врахування впливу стейкхолдерів на стан економічної безпеки, а також управління взаємодією з ними. У дослідженні Т. Момота та І. Філатової [1] запропоновано теоретико-методичні засади стейкхолдер-орієнтованого підходу до забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств. Л. Калініченко та К. Зінченко [2] вивчають вплив стейкхолдерів на економічну безпеку підприємства. Н. Верховглядова та І. Кононова [3] пропонують оцінювати вплив стейкхолдерів на управління стійкістю функціонування будівельного підприємства. К. Зінченко [4], також, рекомендує використовувати стейкхолдер-орієнтований підхід до моделювання для оцінки економічної безпеки підприємства. О. Ляшенко та Є. Дмитрук [5] розробили концептуальні засади оцінювання впливу репутації підприємства на його економічну безпеку. Незважаючи на актуальні наукові публікації, присвячені цій тематиці, питання взаємодії зі стейкхолдерами в контексті економічної безпеки підприємства, а також покращення прозорості та доступності інформації потребують більшої уваги.

Метою статті є розроблення методичного підходу до підвищення інформаційної прозорості підприємства у контексті забезпечення економічної безпеки та ефектної взаємодії зі стейкхолдерами. *Об'єктом дослідження* виступають взаємовідносини підприємства з його стейкхолдерами. *Предметом* – теоретичні засади і практичні рекомендації щодо покращення взаємодії між підприємством

і стейкхолдерами в контексті економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. З метою ідентифікації стейкхолдерів, зацікавлених в інформації про стан економічної безпеки підприємства, було встановлено пріоритети у взаємодії та взаємозв'язках з ними. Проведено аналіз стейкхолдерів у контексті їхніх інтересів щодо отримання інформації про економічну безпеку підприємства, що сприяє формуванню довгострокових відносин і стабільного партнерства. У табл. 1 представлені результати аналізу інтересів стейкхолдерів, що стосуються стану економічної безпеки, рівня впливу її на діяльність підприємства та частоти запитів до інформації.

Для покращення розуміння результатів аналізу, наведених у табл. 1, та формування більш обґрунтованих висновків, було складено карту стейкхолдерів. На карті по вертикальній осі відображено частоту запитів стейкхолдерів щодо інформації про стан економічної безпеки, а горизонтальна вісь містить дані про рівень впливу стейкхолдерів на діяльність підприємства. Розроблена карта представлена на рисунку 1.

Як видно з рис. 1, більшість стейкхолдерів має значний вплив на фінансово-господарські результати підприємства. Їхні дії суттєво впливають на стан економічної безпеки підприємства. Також, стан економічної безпеки викликає інтерес стейкхолдерів до отримання інформації про різні аспекти його діяльності. Представлена карта стейкхолдерів може слугувати ефективним інструментом для аналізу та розробки стратегії взаємодії з ними. Цей інструмент дозволяє структурувати інформацію про стейкхолдерів, що є важливим для формування стратегії взаємодії в контексті економічної безпеки.

Стратегія взаємодії зі стейкхолдерами може включати такі елементи:

- пріоритезацію співпраці з найбільш впливовими стейкхолдерами, що забезпечить прозорість у відносинах;
- вибір найбільш ефективних форматів і каналів комунікації, що знизить ризики непорозумінь і конфліктів;
- розробку плану довгострокової співпраці, який враховуватиме вплив стейкхолдерів та їх запити щодо інформації про стан підприємства і рівень економічної безпеки.

Проведений аналіз свідчить про те, що сучасні методи не забезпечують достатнього рівня знань про стан економічної безпеки підприємства, що, в свою чергу, впливає на обсяг інформації, підвищує невизначеність, збільшує ризики та ускладнює процес оцінювання і прийняття ефективних управлінських рішень. Відповідно, існує необхідність у розробці анкети-дос'є, яку підприємство-об'єкт дослідження заповнюватиме на вимогу стейкхолдера при ухваленні рішень.

Розробка анкети-дос'є забезпечить покращений доступ до структурованої інформації про стан підприємства для стейкхолдерів, що дозволить формувати стратегічні плани розвитку з урахуванням інтересів стейкхолдерів та зменшити рівень невизначеності. Відкритість, надійність і прозорість інформації сприяє формуванню позитивного іміджу

Таблиця 1

Класифікація стейкхолдерів підприємства за їх інтересами, щодо стану економічної безпеки, впливу на діяльність підприємства та частоту запитів до інформації

Середовище	Стейкхолдери	Критична інформація і інтереси стейкхолдерів в контексті знань про стан економічної безпеки підприємства	Рівень впливу на діяльність підприємства	Частота запитів стейкхолдерів до інформації
Зовнішнє середовище	Інвестори (<i>I</i>)	Знання про стан і його вплив на здатність генерувати прибуток, рівень витрат, фінансову стабільність	Істотний вплив	Помірно часто
	Кредитори (<i>K</i>)	Вплив економічної безпеки на платоспроможність і ліквідність активів, фінансову стабільність	Істотний вплив	Часто
	Партнери-постачальники (<i>P</i>)	Знання про стан і його вплив на здатність своєчасно проводити розрахунки в повному обсязі, стабільність і ритмічність операційної діяльності	Істотний вплив	Часто
	Клієнти-партнери, споживачі (<i>C</i>)	Знання про стан і його вплив на безперебійне постачання і сервісне обслуговування, екологічність, рівень якості, репутацію, бренд і імідж підприємства	Істотний вплив	Помірно часто
	Державні інституції (<i>G</i>)	Знання про вплив безпеки на стабільність функціонування, забезпечення економічного розвитку, податкову дисципліну	Помірний вплив	Рідко
	Регіональна громада (<i>L</i>)	Знання про стан і його вплив на економічно-соціальний розвиток регіону, соціальні ініціативи, соціальну і екологічну відповідальність, створення нових робочих місць	Слабкий вплив	Рідко
	Конкуренти (<i>F</i>)	Знання про вплив стану безпеки на здатність розширення виробництва впливати на власні витрати і на ціну, загострювати конкуренцію на ринку, виробляти інноваційні продукти і послуги	Істотний вплив	Дуже часто
	Партнери (<i>T</i>)	Знання про стан безпеки і її вплив на довгострокові відносини, стратегічний розвиток підприємства, співпрацю і прогнозованість дій	Істотний вплив	Помірно часто
	Контрагенти (<i>Q</i>)	Знання про вплив на здатність виконувати договірні зобов'язання, платоспроможність, надійність	Істотний вплив	Часто
Внутрішнє середовище	Персонал (<i>H</i>)	Знання про вплив на стабільність функціонування і розвитку, виплату заробітної платні, соціальні гарантії, професійний розвиток	Істотний вплив	Помірно часто
	Керівники (<i>M</i>)	Знання про стан економічної безпеки, її контроль і здатність до безперебійної операційної діяльності, ефективності, відповідності показників розвитку і стратегічним цілям	Істотний вплив	Дуже часто
	Акціонери (<i>A</i>)	Знання про стан безпеки і її вплив на довгостроковий розвиток, ефективність функціонування, дивідентну політику	Істотний вплив	Часто
	Власники (<i>O</i>)	Знання про стан і його вплив на бізнес, його ефективність, фінансову перспективу і довгостроковий розвиток	Істотний вплив	Дуже часто

Джерело: узагальнено на основі джерел [1–7]

та репутації підприємства як стабільного партнера, що є важливою конкурентною перевагою. Це, в свою чергу, сприятиме розвитку довгострокових партнерських відносин і стабільній співпраці в майбутньому.

Розробка анкети-досє повинна базуватися на моделях інтегральних індексів оцінювання рівня економічної безпеки підприємства, які були представлені в наукових працях [8–10]. Основні вимоги до анкети-досє включають:

– чітку структурованість відповідно до моделі, субіндексів та змінних, що входять до моделі;

- стандартизацію формату анкети;
- простоту обчислення інтегрального індексу та легкість інтерпретації отриманих даних;
- необхідність врахування кількох періодів для аналізу динаміки змін показників економічної безпеки підприємства;
- доступність даних, необхідних для розрахунків;
- дотримання конфіденційності та безпеки даних під час використання анкети-досє;
- наявність чітких інструкцій щодо заповнення анкети та її подальшого використання.

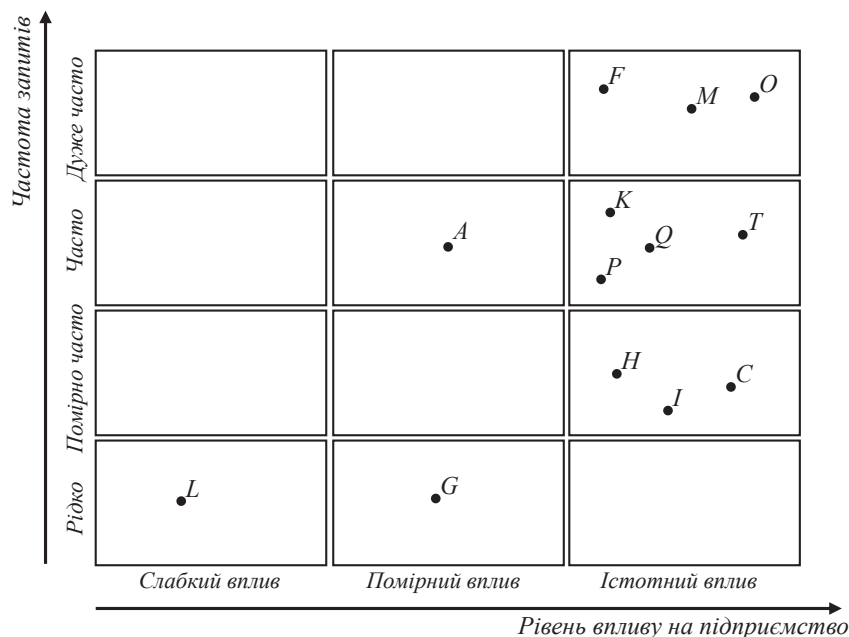


Рис. 1. Карта стейкхолдерів залежності частоти їх запитів інформації про економічну безпеку і їх вплив на діяльність підприємства

Джерело: власна розробка авторки

Опишемо можливий процес використання анкети-досьє для оцінювання рівня економічної безпеки підприємства за вимогою стейкхолдера. Цей процес складається з наступних етапів:

1. Ініціація процесу. На початковому етапі стейкхолдер надсилає анкету-досьє підприємству, чітко визначаючи мету збору інформації, надаючи інструкції для заповнення, терміни виконання, можливі результати та перелік додаткових документів.

2. Заповнення анкети-досьє підприємством. Керівництво підприємства призначає відповідальних осіб для підготовки та заповнення інформації. Відповідальні особи звертаються до відповідних відділів для отримання необхідних даних. Після збору інформації, анкета-досьє заповнюється та перевіряється на коректність і повноту. Також, проводиться перевірка на наявність комерційної таємниці та відповідність вимогам захисту інформації.

3. Оцінювання економічної безпеки підприємства. Наступним кроком є проведення оцінювання рівня економічної безпеки. Для спрощення розрахунків може бути створено веб-додаток, що забезпечить цілодобовий доступ до актуальної інформації з будь-якого пристрою. Dodatok може мати дві версії: гостю, без реєстрації, та реєстраційну, що дозволяє зберігати дані та створювати інформаційні табло.

4. Формування пакету документів. Після оцінювання рівня економічної безпеки представники підприємства заповнюють анкету, додають підтверджуючі документи та формують повний пакет для стейкхолдера.

5. Передача інформації стейкхолдеру. На цьому етапі, документи передаються стейкхолдеру з підтвердженням отримання, використовуючи зручний спосіб (електронна пошта, кур'єрська доставка тощо).

6. Аналіз інформації стейкхолдером. Уповноважена особа стейкхолдера перевіряє отримані дані, аналізує показники економічної безпеки підприємства та ухвалює рішення щодо подальшої співпраці.

7. Надання зворотного зв'язку підприємству. У разі позитивного або негативного висновку стейкхолдер може запитати додаткові дані або повідомити про готовність до співпраці.

8. Застосування інструментів моніторингу. Після укладення договору, стейкхолдер може використовувати інструменти моніторингу економічної безпеки підприємства, включаючи періодичне анкетування та оновлення інформації.

9. Архівування і звітність. Всі анкети-досьє та супутні документи зберігаються в архіві. Відповідальна особа готує моніторингові звіти про надійність партнерів, які також зберігаються в архіві.

На рис. 2 представлена схема розробленої процедури використання анкети-досьє для аналізу економічної безпеки підприємства.

Одним із способів підвищення прозорості та відкритості звітності підприємства є автоматизація процесів збору, аналізу даних та їх публікації щодо рівня економічної безпеки на корпоративному веб-сайті. Публікація звітів про стан економічної безпеки, що включають розрахунок інтегрального показника та субіндексів з акцентом на актуальні показники та динаміку змін у відкритому доступі, сприятиме зміцненню довіри з боку стейкхолдерів, покращенню репутації та іміджу підприємства, а також поглибленню взаємодії між стейкхолдерами та підприємством. Водночас важливо враховувати, що публікація чутливої інформації може створювати ризики для підприємства з боку конкурентів та потенційних нових учасників ринку. Тому, необхідно дотримуватися балансу між розкриттям інформації та захистом комерційної таємниці.



Рис. 2. Процедура застосування анкети-досьє для аналізу економічної безпеки підприємства зі сторони стейкхолдера

Джерело: власна розробка авторки

Висновки. Анкета-досьє є ефективним інструментом для структурування інформації, стандартизації процесів збору та обрахунку оцінювальних показників. Поліпшення збору та аналізу процесу оцінювання економічної безпеки підприємства сприяє підвищенню довіри стейкхолдерів, що дозволяє їм формувати обґрунтовані висновки та зменшувати ризики, пов'язані

з невизначеністю інформації. Впровадження анкети-досьє не лише задовольняє інформаційні потреби зацікавлених сторін, але й покращує внутрішні механізми управління економічною безпекою підприємства, підвищує прогнозованість стану економічної безпеки, відповідальність менеджменту, а також прозорість і звітність у процесі прийняття рішень.

Література:

1. Момот Т.В., Філатова І.О., Конопліна О.О. Стейкхолдер-орієнтований підхід до забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств: теоретико-методичні засади впровадження. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 36–44.
2. Калініченко Л.Л., Зіненко К.А. Стейкхолдери як фактори впливу на економічну безпеку будівельного підприємства. *Економічний простір*. 2020. №158. С. 38–45.
3. Верхоглядова Н.І., Кононова І.В. Оцінка впливу стейкхолдерів на управління стійкістю функціонування будівельного підприємства. *Економічний простір*. 2011. № 53. С. 187–197.
4. Зіненко К. Моделювання оцінки економічної безпеки підприємства з використанням стейкхолдерівського підходу. *Загальнодержавний науково-виробничий та інформаційний журнал «Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит»*. 2022. № 9–10 (175–176). С. 17–28.
5. Ляшенко О.М., Дмитрук Є.В. Концептуальні засади оцінювання впливу репутації підприємства на його економічну безпеку. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2010. № 24. С. 108–114.
6. Лу'янова В.В., Шутяк Ю.В. Діагностика економічної безпеки підприємства : монографія. Хмельницький : Хмельницький національний університет. 2013. 165 с.
7. Василішин С.І. Обліково-аналітичне забезпечення в системі ризиків та загроз економічної безпеки аграрних підприємств України : монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 419 с.
8. Скачков О.М., Ревенко Д.С., Грищенко М.А. Адаптивний метод оцінювання рівня економічної безпеки підприємств на прикладі машинобудівного комплексу. *Радіoeлектронні комп'ютерні системи*. 2013. № 3 (62). С. 133–139.
9. Ревенко Д.С. Методологія моделювання діагностики та управління стійкістю соціально-економічних систем : монографія. Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2019. 320 с.
10. Ревенко Д.С. Формування стохастичного підходу до діагностики і моделювання стійкості соціально-економічних систем. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. № 6. С. 273–277.

11. Нор В.В. Ретроспективний аналіз становлення та розвитку понятійного апарату економічної безпеки підприємства. *Економічний простір*. 2024. № 191. С. 303–308.

12. Нор В.В. Концепція аналітичного забезпечення діагностики економічної безпеки підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2024. №87. С. 39–43.

References:

1. Momot T., Filatova I., Konoplina O. (2015) Steikholder-orientovanyi pidkhid do zabezpechennia finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv: teoretyko-metodychni zasady vprovadzhennia [Stakeholder-oriented approach to ensuring the financial and economic security of enterprises: theoretical and methodological principles of implementation]. *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 8, pp. 36–44.

2. Kalinichenko L., Zinenko K. (2020) Steikholdery yak faktory vplyvu na ekonomichnu bezpeku budivelnogo pidpriemstva [Stakeholders as factors influencing the economic security of a construction enterprise]. *Ekonomichnyi prostir*, vol. 158, pp. 38–45.

3. Verkhohliadova N., Kononova I. (2011) Otsinka vplyvu steikholderiv na upravlinnia stiikistiu funktsionuvannia budivelnogo pidpriemstva [Assessment of the influence of stakeholders on the management of the sustainability of the construction enterprise]. *Ekonomichnyi prostir*, vol. 53, pp. 187–197.

4. Zinenko K. (2022) Modeliuvannia otsinky ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva z vykorystanniam steikholderivskoho pidkhodu [Modeling the assessment of economic security of the enterprise using a stakeholder approach]. *Zahalnodержавnyi naukovy-vyrobnychiy ta informatsiyniy zhurnal «Enerhozberezhennia. Enerhetyka. Enerhoaudyt»*, vol. 9–10 (175–176), pp. 17–28.

5. Liashenko O., Dmytruk Ye. (2010) Kontseptualni zasady otsiniuvannia vplyvu reputatsii pidpriemstva na yoho ekonomichnu bezpeku [Conceptual principles of assessing the impact of the company's reputation on its economic security]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo*, vol. 24, pp. 108–114.

6. Luianova V., Shutiak Yu. (2013) *Diahnostyka ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva: monohrafiia* [Diagnostics of economic security of the enterprise : monograph]. Khmelnytskyi : Khmelnytskyi natsionalnyi universytet, 165 p. (in Ukrainian)

7. Vasylishyn S. (2020) *Oblikovo-analitychne zabezpechennia v systemi ryzykiv ta zahroz ekonomichnoi bezpeky ahrarnykh pidpriemstv Ukrainy: monohrafiia* [Accounting and analytical support in the system of risks and threats to the economic security of agricultural enterprises of Ukraine : monograph]. Kharkiv : Drukarnia Madryd, 419 p. (in Ukrainian)

8. Skachkov O., Revenko D., Hryshchenko M. (2013) Adaptivnyi metod otsiniuvannia rivnia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv na prykladi mashynobudivnogo kompleksu [An adaptive method for assessing the level of economic security of enterprises on the example of the machine-building complex]. *Radioelektronni kompiuterni systemy*, vol. 3(62), pp. 133–139.

9. Revenko D. (2019) *Metodolohiia modeliuvannia diahnostryky ta upravlinnia stiikistiu sotsialno-ekonomichnykh system: monohrafiia* [Methodology of modeling diagnostics and management of stability of socio-economic systems : monograph]. Kharkiv : Natsionalnyi aerokosmichnyi universytet im. M. Ye. Zhukovskoho «Kharkivskyi aviatsiyniy instytut», 320 p. (in Ukrainian)

10. Revenko D. (2018) Formuvannia stokhastychnoho pidkhodu do diahnostryky i modeliuvannia stiikosti sotsialno-ekonomichnykh system [The formation of a stochastic approach to the diagnosis and modeling of the stability of socio-economic systems]. *Ekonomichnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 6, pp. 273–277.

11. Nor V. (2024) Retrospektyvnyi analiz stanovlennia ta rozvytku poniatiiinoho aparatu ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Retrospective analysis of the formation and development of the conceptual apparatus of economic security of the enterprise]. *Ekonomichnyi prostir*, vol. 191, pp. 303–308.

12. Nor V. (2024) Kontseptsiiia analitychnoho zabezpechennia diahnostryky ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [The concept of analytical support for diagnostics of economic security of the enterprise]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 87, pp. 39–43.

Стаття надійшла до редакції 06.12.2024

Стаття опублікована 21.01.2025